

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษามีโซยาสารพัดประโยชน์ที่จะแก้ปัญหาของประเทศได้ทุกอย่าง แต่การศึกษาก็เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยลบลบปัญหาและเสริมสร้างคุณภาพแก่พลเมืองได้ ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการและประสบการณ์แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ (สุมน อมรวิวัฒน์ 2527 : 6-8) หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปัจจุบันจึงได้พยายามวางรากฐานความรู้ การมีสุขภาพดี และการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีแก่ผู้เรียน เพื่อเด็กและเยาวชนทั้งที่มีได้ศึกษาต่อหรือศึกษาต่อในระดับอื่นขึ้นไป จะสามารถนำประสบการณ์ที่เขาได้รับในระดับประถมศึกษาเป็นหลักของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสมในอนาคตได้ เสมือนดังตึกสูงที่ย่อมต้องใช้ฐานอันมั่นคงฉนั้น

สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุด ก็คือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งคามสถิติการประถมศึกษา ปีการศึกษา 2527 หน่วยงานนี้มีโรงเรียนทั้งสิ้นทั่วประเทศจำนวน 30,587 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 6,226,969 คน มีครูจำนวน 335,357 คน อย่างไรก็ตามแนวโน้มว่าจำนวนนักเรียนในระดับประถมศึกษา กำลังลดลง และจากคำสัมภาษณ์ของเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สมชัย วุฒิปรีชา 2527 : 6-11) ปัญหาที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำลังประสบปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัญหาด้านคุณภาพนักเรียน ซึ่งการพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญส่วนหนึ่งก็คือ การเน้นให้พลเมืองมีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง มีความจงรักภักดี และเสียสละทอสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย เป็นต้น จะเห็นว่าคุณภาพที่ต้องให้การให้นักเรียนมีเหล่านี้ ล้วนเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ดังนั้นความสำคัญของกลุ่มประสบการณ์กลุ่มนี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ

ความสำคัญของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

มหาตมะ คานธี ผู้ที่เป็นทั้งนักต่อสู้และนักปราชญ์แห่งอินเดีย มีความเห็นว่าการสร้างอุปนิสัยเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งสำหรับการศึกษา หากมีการวางรากฐานที่มั่นคงแน่นหนาแล้ว ท่านเชื่อว่าเด็ก ๆ จะสามารถเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้นไม่พอในทัศนะของคานธี ทั้งนี้จะต้องมีความประพฤติที่ดีด้วย (วัลลภ และสุมาลี คังคพานุรักษ์ 2527 : 187)

ในประเทศไทย ระยะเวลาเท่าที่ผ่านมาเป็นที่ตระหนักว่าลักษณะนิสัยและคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กและเยาวชน ดังข้อเขียนของโกมล คีมทอง (2518 : 130) ที่กล่าวว่า "สาระที่สำคัญต่อไปของชีวิตนั้นอยู่ที่ทัศนคติอันดีงามถูกต้องลักษณะนิสัยที่พึงนิยม คุณธรรมประจำตัวที่ถูกปลูกฝังอยู่ในกมลสันดาน สิ่งเหล่านี้ต่างหากคือแก่น คือสาระที่จะคงให้เรามีเป็นประดอมเป็นพื้น และเป็นพื้นฐานที่จะคงแน่นกันให้หนักแน่น" อย่างไรก็ตามการศึกษาเท่าที่ผ่านมา แม้จะทราบความสำคัญของสิ่งเหล่านี้แต่ก็ละเลยการให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ไปมุ่งเน้นสนใจในการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ ปัจจุบันหลักสูตรประถมศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสภาพของสังคมปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ได้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย จากการสัมมนาหรือการอภิปรายเพื่อแสวงหาแนวทางที่ดีขึ้น ต่างก็เห็นด้วยกับการให้มีการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากและต้องใช้เวลานาน ก็ควรได้มีการเริ่มต้นปฏิบัติกันตั้งแต่นี้

ชวน หลีกภัย (2528 : 8) กล่าวว่า สำหรับการปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ประเสริฐนั้น ในระดับการศึกษาที่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ สถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การที่จะปูพื้นฐานหรือแนวทางที่พึงประสงค์ต้องกระทำในวัยนี้ เพราะการจะมุ่งปลูกฝังให้เรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาจะทำได้ยากมาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ความสนใจความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่า การที่จะปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวจึงต้องฝึกฝนเด็กเป็นสำคัญ การเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จากกลุ่มประสบการณ์ที่กำหนดให้เรียนรู้ทั้ง 5 กลุ่ม กลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาจิตใจ และคุณธรรม ตลอดจนพัฒนาร่างกาย คือ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่ง ทิศวัฒน์ พรหมมา (2522 : 8-11) กล่าวถึงกลุ่มนี้ว่าช่วยทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีทั้งในทางโลกทางธรรม ส่วนสัมพันธ์ พลະสุรย์ (2521 : 12-13, 17) เรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มความดีความงาม ทำให้ผู้เรียนดีทั้งนอกดีทั้งใน เช่น การเรียนพลศึกษา ก็นอกคือทำให้ร่างกาย สุขภาพ แข็งแรง ดีในคือการทำให้คนเคารพศรัทธา รู้จักรับรู้จักให้ ไม่เห็นแก่ตัวจนเกินไป เป็นต้น สำหรับมาลินี กุลมาศย์ (2521 : 5-6) กล่าวว่ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้มีความสำคัญมากในการดำรงชีวิต แม้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 31 ข้อ มีจุดมุ่งหมายที่เน้นเกี่ยวกับการสร้างเสริมลักษณะนิสัยอย่างน้อย 16 ข้อ ในคู่มือปฏิบัติการกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา (2523 : 2) ก็ใ้กล่าวไว้เช่นกันว่า เมื่อพิจารณาจุดหมายทั้ง 31 ข้อแล้วจะเห็นว่าจำนวน 25 ข้อที่เป็นเรื่องของคุณธรรมหรือลักษณะนิสัยอันดีงามที่ของประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรก็ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ทางด้านโครงการต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการที่กองใช้เงินงบประมาณปี 2529 จะพบว่ามีโครงการพัฒนาจริยศึกษา ศิลปกรรม และคุณธรรม รวมทั้งโครงการเกี่ยวกับการกีฬา พลาณามัย และนันทนาการรวมอยู่ด้วย (มนตรี สิงหนุตร 2528 : 6-11) แม้แต่ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ก็มุ่งเน้นจริยศึกษา คุณธรรม ค่านิยม ตลอดจนการมีสุขภาพพลาณามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ รวมทั้งความเป็นพลเมืองดีของชาติด้วย (พะยอม แก้วกำเนิก 2528 : 12-15)

ไพบูลย์ จันทยศ (2528 : 23) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า การศึกษาที่มองกันเน้นกัน สอนกัน ฝึกกันที่วิชาความรู้ ไม่มีคุณสมบัติของความเป็นคน ไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ไม่มีความคิด ไม่มีสติ ไม่มีปัญญา ไม่มีความขยัน ประหยัดซื่อสัตย์ออกทน อยู่ไปไม่นานก็พบแก้ปัญหา นั่นคือเมื่อพวกนี้ถูกสร้างส่วยงามด้วยความรู้ จบออกไปสู่สังคม ไม่นานมันก็ทรุดคนเลื่อม สังคมเลื่อม มีแก้ปัญหาอยู่ทุกวงการ วัลลภ กันทรพิสัย (2528 : 17-20) ก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเช่นกัน เขากล่าวว่า เราไม่อาจ

สรุปได้ว่าผู้มีความรู้ มีสติปัญญาสูง จะมีคุณลักษณะเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมเสมอไป ฉะนั้น การจัดการศึกษาจึงควร เน้นพัฒนาการด้านคุณลักษณะควบคู่กันไปกับการพัฒนา ทางด้านความรู้ความนึกด้วย นั่นคือเขาจะต้องเจริญเติบโตเป็นผู้ที่มีความรู้ดีและนิสัยดี ด้วย

กานการวิจัย สมชาย ปิ่นสุข (2526 : บทคัดย่อ) พบว่าคณะกรรมการ กลุ่มโรงเรียนมีความต้องการงานส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียนมากกว่างานด้านอื่น ๆ ส่วน ครูผู้สอนมีความต้องการงานการเรียนการสอนมากกว่างานด้านอื่น ๆ รองลงมาคืองาน ส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียน และวาทสนา ยศปัญญา (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการ วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี พบว่าปรากฏอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มากกว่ากลุ่มอื่นคือ 440 ครั้ง

ปัจจุบันมีนักเรียนจำนวนมากที่จบชั้นประถมศึกษาแล้วมิได้ศึกษาต่อและส่วนใหญ่จะเข้าสู่กองกำลังแรงงาน (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2527 : 473) ซึ่งในการทำงานนั้น สิ่งที่เราต้องการมากที่สุดคือ ความมีคุณธรรมประจำตัว ความซื่อสัตย์ ความ ขยันขันแข็ง ความรับผิดชอบ และความเป็นคนดีในหลาย ๆ ประการ (พะยอม แก้ว ก่าเน็ค 2526 : 9) ในเรื่องนี้ วิเวก ปางพุดพิงศ์ (2528 : 8) กล่าวว่าคุณลักษณะ เหล่านี้จะต้องเริ่มปลูกฝังมาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยเริ่มจากสิ่งที่ทำให้เขารู้สึก บ่อย ๆ ปฏิบัติบ่อย ๆ จนเป็นนิสัยและกลายเป็นสันดานที่ฝังแน่นที่สุด ซึ่งครูทุกคนต้อง เอาใจใส่นักเรียนโดยทำตัวเป็นตัวอย่าง ชี้แนะ และแก้ไขทุกครั้งที่ได้รับข้อบกพร่องใน สิ่งที่ต้องการจะปลูกฝัง

ฉะนั้นจะเห็นว่ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีความสำคัญที่สมควร ปลูกฝังแก่ เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะปัจจุบันโคจรหนักถึงความสำคัญของกลุ่มนี้ทั้งยัง เน้นที่จะ ให้มีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งคุณลักษณะที่ต้องการปลูกฝัง เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานช่วยให้ เด็กและเยาวชนทั้งหลายดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องต่อไป และสามารถช่วยให้ ก้าวร่งชีวิตได้อย่างสงบสุขในสังคม

จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา และเวลาเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6

เนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดเวลาประสบการณ์ให้ศึกษาเป็น 3 ช่วง ช่วงละ 2 ปี คือช่วง ป.1-2 ช่วงป.3-4 และช่วงป.5-6 ในช่วงป.5-6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายก่อนที่นักเรียนจะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นช่วงที่นำศึกษาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ อย่างมาก ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องน่าพิจารณาว่า อาจมีประเด็นอื่น ๆ ที่สะสมมาจากระดับชั้นอื่นหรือไม่ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรได้ศึกษาก่อนอื่นก็คือ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาและเวลาเรียน

เมื่อพิจารณาจุดหมายของหลักสูตรซึ่งมีทั้งหมด 31 ข้อ จะเห็นว่าจุดหมายส่วนใหญ่ของหลักสูตร เน้นเกี่ยวกับการ เสริมสร้างลักษณะนิสัยทั้งที่ใดเคยกล่าวถึงมาลีนกุลมาศย์ และในคู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองคนมาแล้วครั้งหนึ่ง และเมื่อได้พิจารณาเฉพาะกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จะพบว่ามีจุดประสงค์ทั่วไป 5 ข้อด้วยกันคือ 1. ใฝ่มีค่านิยม เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2. ให้สามารถพัฒนาทางร่างกาย จิตใจและสังคม 3. ใฝ่มีโอกาสได้แสดงออกตามความถนัด ความสามารถของบุคคล 4. ให้สามารถได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตย 5. ให้สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความประณีต และรสนิยมที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 215) ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้คือมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมในตัวผู้เรียนไปสู่แนวทางที่พึงประสงค์

เกี่ยวกับจุดประสงค์ทั่วไปนี้ สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2524 : 118) ได้กล่าวไว้ว่า จุดประสงค์ทั่วไปนั้นมักเขียนไว้อย่างกว้าง ๆ ยากต่อการตรวจสอบวัดได้ จุดประสงค์ที่แจ่มชัดคือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้นำมารวบรวมไว้ในแบบกรอกคะแนนประเมินผลประจำปี (แบบป.02-สมุดประจำชั้น) จุดประสงค์การเรียนรู้นี้ช่วยให้สะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทองการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสะดวกในการประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำจุดประสงค์การเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มากล่าวถึงใน

แต่ละระดับชั้นอย่างย่อ ๆ ดังนี้ จุดประสงค์การเรียนรู้หมวดจรรยาศึกษามี 7 ข้อ หมวดศิลปศึกษามี 7 ข้อ หมวดพลศึกษามี 7 ข้อ หมวดดนตรี-นาฏศิลป์มี 7 ข้อ กิจกรรมสร้างนิสัยมี 5 ข้อ ลูกเสือ-เนตรนารีมี 7 ข้อ ยุวภาษาที่มี 5 ข้อ ผู้บำเพ็ญประโยชน์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีเพียง 4 ข้อ แต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 5 ข้อ นั่นก็คือจุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยรวมทั้งหกชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 37 ข้อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 38 ข้อ

งานโครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วย จรรยาศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย

งานเนื้อหา หมวดจรรยาศึกษาหลักสูตรกำหนดคุณธรรม 30 ข้อให้ศึกษาในชั้น ป.1-6 จะเห็นว่ามิได้ระบุว่าคุณธรรมใดสำหรับเรียนชั้นใด มีข้อนำสังเขปประการหนึ่งก็คือ ไม่มีการประหยัดในคุณธรรมที่กำหนดให้ 30 ข้อ แต่อย่างไรก็ตามการประหยัดก็เป็นคุณสมบัติที่ควรคำนึงในข้อ 1.3 ในจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และการประหยัดก็มิได้กำหนดให้เป็นแนวทางสำหรับศึกษาในแผนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ที่นำสังเขปอีกประการหนึ่งคือคุณธรรม 29 ข้อ เป็นคุณธรรมที่ให้แนวทางการปฏิบัติ ส่วนคุณธรรมข้อที่ 30 เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของการปฏิบัติทางจริยธรรม

หมวดศิลปศึกษา เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนในช่วง ป.5-6 มี 6 หน่วยคือ

1. การเขียนภาพและการระบายสี
2. การปั้นและแกะสลัก
3. การพิมพ์
4. งานจัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ
5. งานสานและงานถักทอ
6. การรู้คุณค่าทางศิลปะ และความดีสมกลมกลืนระหว่างศิลปะ ในหมวดนี้หน่วยที่เพิ่มขึ้นมากกว่าชั้นอื่นคือหน่วยที่ 6

หมวดพลศึกษา เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนในช่วง ป.5-6 มี 7 หน่วยคือ

1. กิจกรรมเข้าจังหวะ
2. ยิมนาสติก
3. กีฬา เช่น บิงปอง ในค่านักกีฬา แผนการสอนกล่าวว่าหากโรงเรียนใดมีความประสงค์หรือมีความพร้อมที่จะสอนกีฬาอื่นที่อาจไม่ได้ระบุในแผนการสอน ก็ให้เลือกสอนได้ความเหมาะสม
4. กรีฑา เช่น วิ่งผลัด
5. กิจกรรมทดสอบสมรรถภาพทางกาย เช่น การคันทัน กระโดดเชือก

6. กิจกรรมแบบฝึกที่ยากขึ้น โภชนาทักษะเบื้องต้นของกีสามาใช้ เช่นกระโถกข้าม
สิ่งกีดขวาง 7. กิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ หมวดนี้มีหน่วยที่เพิ่มขึ้นมากกว่า
ชั้นอื่นคือ หน่วยที่ 5

หมวดคณิตและนาฏศิลป์ ที่กำหนดให้ศึกษาในชั้นป. 1-6 มี 4 หน่วยด้วยกัน
คือ 1. กิจกรรมเน้นจังหวะ 2. กิจกรรมเน้นการร้องเพลง 3. กิจกรรมเน้นการฟัง
4. กิจกรรมนาฏศิลป์

หมวดกิจกรรมสร้างนิสัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นวิชาบังคับกับส่วนที่
เป็นกิจกรรม ส่วนที่เป็นวิชาบังคับ กำหนดให้วิชาลูกเสือเป็นวิชาบังคับ วิชาบุรุษศาสตร์
และวิชาผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นวิชาบังคับเลือก(ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ
ที่ วก. 552/2527 และที่ วก. 160/2528 กระจายละเอียดในภาคผนวก) สำหรับส่วนที่
เป็นกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมบุรุษศาสตร์ กิจกรรมผู้นำเพื่อ
ประโยชน์ และกิจกรรมสร้างนิสัยอื่น ๆ

กำหนดเวลาเรียน หลักสูตรกำหนดให้แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาไม่น้อยกว่า
40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้รวมแล้วต้อง
ไม่น้อยกว่า 200 วัน สำหรับชั้น ป. 5-6 ไม่ต่ำกว่า 1,200 ชั่วโมง กลุ่มสร้างเสริม
ลักษณะนิสัยนี้ในชั้น ป. 5-6 กำหนดเวลาเรียนไว้ร้อยละ 17 ของเวลาทั้งหมด

(กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : ก.) หรือประมาณ 600 คาบ (ในแนวการใช้หลักสูตร
สรุปประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หน้า 40 กำหนดเวลาของกลุ่มนี้ไว้ร้อยละ 20)
สำหรับหมวดกิจกรรมสร้างนิสัย ลูกเสือ-เนตรนารี บุรุษศาสตร์ ผู้นำเพื่อประโยชน์ที่
เป็นวิชาบังคับกำหนดให้ใช้คาบเวลาเรียนร้อยละ 50 ของหมวดกิจกรรมสร้างนิสัย
จึงมีคาบเวลาเรียน 40 คาบในช่วงชั้น ป. 5-6 อีก 40 คาบ ที่เหลือให้เลือกเรียน
กิจกรรมสร้างนิสัยอื่น ๆ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมบุรุษศาสตร์ กิจกรรมผู้
นำเพื่อประโยชน์ ฯลฯ

บทบาทของบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

หลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับขั้นตอนการใช้หลักสูตร
นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการใช้หลักสูตรว่ามีความ

สำคัญยิ่งกว่าชั้นก่อนอื่นใดทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากว่า ถึงแม้หลักสูตรจะสร้างไว้ก็เพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะหากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สังค อุทรานันท์ 2525 : 188) ดังนั้นจึงนำพิจารณาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่าควรมีบทบาทในการใช้หลักสูตรในลักษณะใด โดยเฉพาะบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในระดับท้องถิ่น ซึ่งขอนำมากล่าวถึง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครู

ศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ฉะนั้นบทบาทในการส่งเสริมการใช้หลักสูตรควรมีดังนี้

1. ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. ทำการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร
3. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตรและให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้ (สังค อุทรานันท์ 2525 : 198)

นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์จำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจหลักสูตรให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งกว่าครู และนอกเหนือจากการช่วยเหลือแนะนำชี้แจงแก่ครูโดยตรงแล้ว ศึกษานิเทศก์สามารถสนับสนุนให้ครูผู้นำทางวิชาการดำเนินการประชุมเพื่อปฏิบัติการหรือเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมมือกันทำงานในระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับอำเภอ ระดับจังหวัดได้ ถ้าหากเกิดข้อขัดแย้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติก็อาจทำหน้าที่เป็นผู้แสวงหาคำตอบที่ทุกฝ่ายยอมรับและหาข้อยุติอันเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับแต่ละโรงเรียน (กรมวิชาการ 2525 : 2)

จากการวิจัยของ ถวิล วรวณปะเก (2524:93) และวีระชาติ นักสอน (2524:81) ได้พบข้อที่นำสังเกตประการหนึ่งสอดคล้องกันว่า ศึกษานิเทศก์ควรรู้จักใช้ภาษาง่าย ๆ ในการสื่อความหมาย กล่าวคือใช้ภาษาง่ายทั้งพูดและเขียน ดังนั้นในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร ศึกษานิเทศก์ก็ควรคำนึงถึงข้อนี้ด้วย

ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้บังคับบัญชาในระบับโรงเรียนที่สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพสมควร มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบบุคลากรภายในโรงเรียน เช่น ครู ผู้นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลกับนักเรียน เจ้าหน้าที่หรือครูบรรณาธิการ ฝ่ายธุรการ ฯลฯ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สังก อุทรานันท์ (2525 : 198) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ให้แก่ครู
3. กำหนดการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดการอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น
5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ทว่าเหตุที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทดังกล่าวแล้ว อ้อม ประนอม (2527 : 22) จึงได้กล่าวว่าหลักสูตรจะสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญที่สมควรเร่งรัดพัฒนาอย่างเข้มข้นและมีเป้าหมายคือ การพัฒนาผู้บริหารและระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับไพบูลย์ จันทยศ (2527 : 52-53) ที่เขียนบทความกระตุ้นเตือนผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนทุกวันนี้ไม่เข้าใจหลักสูตร เป็นเพราะไม่เข้ารับการอบรมเรื่องหลักสูตรหรือเข้ารับการอบรมโดยไม่ใส่ใจ และแม้ว่าผู้บริหาร เข้าใจว่างานในหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนคืองานวิชาการ แต่ในทางปฏิบัติผู้บริหารส่วนมากไม่ใส่ใจงานวิชาการปล่อยให้เป็นที่ของครูผู้สอน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่ไ้ผล ดังนั้นผู้บริหารจึงควรใส่ใจตระหนักในงานบริหารของตนว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

นอมศรี เกท และวรสุกา บุญยไวโรจน์ (2526 : 67-68) กล่าวถึงสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจ เช่น การจัดครูเข้าสอนควรคิดถึงความถนัดหรือความสามารถของครูในการสอน การเฉลี่ยจำนวนชั่วโมงสอนของครูควรใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงความพอใจของครูด้วย ไม่ควรให้ครูสอนซ้ำชั้นเกินนานเกินไป ควรให้โอกาสครูได้เลือกชั้นที่จะสอนบ้าง และควรติดตามครูและการปฏิบัติการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะครูใหม่ เพื่อให้ครูเกิดความอบอุ่นและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แล้วผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจงานด้านอื่นที่ช่วยส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรได้ผลดีขึ้น เช่นงานห้องสมุด งานธุรการ และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้บุคลากรและชุมชนเข้าใจ เป็นต้น

ท้ายที่สุดนี้ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องกล้าที่จะเป็นผู้นำและบูรณาการความร่วมมือปฏิบัติอย่างจริงจังร่วมกับคณะครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการและช่วยให้อการใช้หลักสูตรในระดับโรงเรียนเกิดผลอย่างเต็มที่แก่นักเรียน

ครู ในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงและมีส่วนช่วยสนับสนุนการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจึงควรมีบทบาทในการใช้หลักสูตรดังนี้

1. ทำการศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน
2. ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
3. ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่
4. พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้ (สังข์ อุทรานันท์ 2525 : 199)

โดยที่ครูเป็นบุคคลสำคัญที่นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน ครูจึงมีส่วนสำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้บริหารโรงเรียนในการที่จะทำให้หลักสูตรในภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (2525 : 37) ก็ได้เน้นบทบาทของครูให้เป็นผู้ชี้แนะหรือคอยช่วยเหลือ ฝึกให้นักเรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักการศึกษาคนควาทคลองควยตนเอง

ในการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน ครูควร ศึกษาศึกษาเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพราะจะช่วยให้ครูสามารถเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมได้ และขณะที่ครูสอนก็มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นสำคัญ มีใจมุ่งพัฒนาเฉพาะวิชาการเท่านั้น โดยเฉพาอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะฝากความหวังไว้กับครูให้ช่วยทำหน้าที่สอนวิชาความรู้และคุณละอบรมกานความประพฤติต่าง ๆ แก่เด็กอย่างเต็มที่ เนื่องจากสภาพครอบครัวที่มุ่งทำมาหาเลี้ยงชีพ ภัยเหตุนับมหาของครูก็จะยิ่งหนัก เพราะนอกจากต้องอบรมสั่งสอน และต้องคอยตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ยั่วยุอนเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กแล้ว ยังต้องทำหน้าที่แทนผู้ปกครองอีก แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่ครูควรคำนึงถึงด้วยถึงที่ ทิศนา แชนมณี (2527 : 899) กล่าวไว้ก็คือ นอกจากครูจะมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และต่อความรู้สึก ความเชื่อ และเจตคติต่าง ๆ ของผู้เรียนแล้ว ครูยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วย ดังนั้นครูจึง ใ้ตระหนักถึงผลของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนที่มักก่อเกิด และพยายามที่จะทำคนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะไ้ลอกเลียนแบบไปในทางที่ดีงาม

นอกจากบุคลากรที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรดัง ักกล่าวถึงข้างต้น แล้วนั้น ยังมีบุคลากรอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการใช้หลักสูตรด้วย เช่นครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ซึ่งต้องมีความสามารถในการใช้หลักสูตรหรือสอนให้เป็นแบบอย่าง แก่ครู ในโรงเรียนได้ บรรณาธิการ ฝ่ายวิศนล ฝ่ายธุรการ ฯลฯ ล้วนเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกำรสนับสนุนการใช้หลักสูตร บุคลากรต่าง ๆ เหล่านี้ควรปฏิบัติงานในหน้าที่คนอย่างเต็มที่ ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร มุ่งมั่นร่วมมือกันทำงาน จะมีผลช่วยให้ปัญหาการจ้การและการใช้หลักสูตร ลดลงเรื่อย ๆ จนสามารถบรรลุจุดหมายที่หลักสูตรต้องการ ได้

ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย

จากลักษณะของกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัยซึ่งประกอบด้วย จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา กนตรีและนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย จึงเป็นความจำเป็นอย่างยั้งที่ควรจะได้มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มนี้ เพราะมิฉะนั้นแล้วพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มนี้ก็จะมิพฤติกรรมเหมือนที่แล้ว ๆ มา คือสอนเน้นแค่เนื้อหาวิชา ไม่ค่อยมีการฝึกปฏิบัติ ครูเป็นศูนย์กลางการเรียน นักเรียนเรียนโดยไม่ค่อยมีโอกาสได้ฝึกคิด ฝึกทำ ฝึกแก้ปัญหา

เรียกว่าไม่ค่อยนึกถึงการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ควรได้ศึกษาในสิ่งต่อไปนี้

1. หลักสูตรและแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก เพราะทำให้ทราบว่ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในหลักสูตรได้กำหนดไว้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อย่างไรบ้าง และแผนการสอนก็จะ เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครู ช่วยอำนวยความสะดวกทำให้ครูได้ทราบถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น ประเด็นที่ครูไม่ควร ละเลยอย่างยิ่ง คือควรอ่านคำชี้แจงในการใช้แผนการสอนมีใช้อ่านแค่เฉพาะแผนที่จะนำไปใช้เท่านั้น การได้อ่านคำชี้แจงช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตร เข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถสอนอย่างถูกแนวทางมากขึ้น

ในคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ : 32) กล่าวว่าการใช้แผนการสอนสามารถดัดแปลงให้เหมาะกับท้องถิ่นได้ แต่หากต้องการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระเรื่องใดของหลักสูตรก็ให้ขอการศึกษาหรือคณะกรรมการที่ ได้รับมอบหมายให้จัดทำบอกเหตุผลไปให้ทางกรมวิชาการทราบ ทั้งนี้ในการเปลี่ยนแปลง ขอให้ยึดหลักการที่หลักสูตรวางไว้ สำหรับแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ : 9) กล่าวว่าเป็นเหมือนข้อกำหนดและขอแนะนำ สำหรับครู ที่ว่าเป็นข้อกำหนดนั้นก็เฉพาะส่วนที่เป็นจุดประสงค์ของการเรียนและความ คิกรวบยอด เป็นสิ่งที่ครูและโรงเรียนตั้งใจว่าจะทำได้ สำหรับส่วนอื่นๆ นั้นเป็นข้อเสนอแนะให้เลือกทำ โรงเรียนต่าง ๆ จึงอาจปฏิบัติแตกต่างกันออกไป ในเรื่องนี้ ทัศนีย์ สุภเมธี (มปป. : 45) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่าเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ เช่น แผน การสอน คู่มือครู ฯลฯ เหล่านี้ ท้องถิ่นควรนำไปทดลองใช้และปรับปรุงให้เหมาะสมในแต่ละ ท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องของการใช้หลักสูตรควรได้เข้าใจในประเด็นนี้ด้วย และเมื่อ พิจารณาร่วมกันเห็นต่อนโยบายในหลักสูตรหรือแผนการสอนควรได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสม กับท้องถิ่นของตนก็ควรร่วมมือกันทำและนำหลักสูตร ไปสู่การปรับปรุงที่ดีขึ้น

การนำหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยไปใช้ คุณสมบัติสำคัญ ๆ ที่ครูควรคำนึงถึงว่าจะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในเด็ก ซึ่งกำหนดไว้ในแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 คือ

- 1) ความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว
- 2) ความมีวินัยในตนเอง และมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ
- 3) ความซื่อสัตย์สุจริต ซื่อสัตย์ และอดทน
- 4) การรู้จักคิด วิเคราะห์ และรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 5) ความมีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์
- 6) ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
- 7) การรู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และเป็นผู้ตามที่ดี
- 8) การประหยัด

นอกจากนี้ครูควรคำนึงถึงจุดหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยประกอบกัน

2. การเตรียมการสอน เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับครูอย่างยิ่ง สิ่งหนึ่งที่กล่าวถึงกันมากซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเตรียมการสอน ได้แก่ บันทึกการสอน อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันไม่เน้นเรื่องบันทึกการสอน แต่เน้นเรื่อง การเตรียมการสอน การจะบันทึกการสอนหรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นกับการกำหนดการสอนว่าให้นำแผนการสอนมาแบ่งไว้ละเอียดเพียงใด ถ้าแบ่งไว้ละเอียดก็ใช้กำหนดการสอนนั้นเป็นเอกสารสำหรับทำบันทึกย่อ ๆ อาจจะใช้สมุดอีกเล่มหนึ่งหรือจะเขียนลงในกำหนดการสอนก็ได้ (กรมวิชาการ 2525 : 14-15) เกี่ยวกับบันทึกการสอนนี้ ชาติพิทยาภูล (2527 : 47-51) กล่าวว่า การเขียนบันทึกการสอนของครูควรเป็นไปอย่างมีจุดหมาย อย่างมีกระบวนการ เพื่อประโยชน์แก่เด็กโดยตรง ดังนั้นรูปแบบของการเขียนบันทึกการสอนควรเป็นรูปแบบการบันทึกการสอนย่อ โดยคงเฉพาะแก่นของบันทึกการสอน

ดังนั้นการทำบันทึกการสอนจึงเป็นเพียงหนทางหนึ่งที่พยายามให้ครูได้มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า เพราะการเตรียมการสอนจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างดี และหากมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นก็จะทำให้พหุคนหาได้ว่ามีอยู่ในขั้นตอนใด ในการเตรียมการสอนครูควรทำความเข้าใจกับความคิรวบยอดของสิ่งที่จะสอน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และครูไม่ควรหลงเน้นในรายละเอียดของ

เนื้อหาจนเกินไป นอกจากนั้นก็ควรทำความเข้าใจกับจุดประสงค์ที่ของการให้เกิดขึ้นด้วย

สำหรับการเตรียมการสอนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนับเป็นเรื่องจำเป็น การเตรียมการสอนจะช่วยให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ในกลุ่มนี้มากขึ้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เปรียบเสมือนหัวใจของการใช้

หลักสูตร เพราะเป็นขั้นตอนการปฏิบัติให้เกิดผลกับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นไปอย่างมีเป้าหมายหากได้มีการเตรียมการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยควรเป็นกิจกรรมในทางปฏิบัติ วิทยุ สาขร (2526 : 150-151) กล่าวไว้เกี่ยวกับการสอนว่า เด็กจะเรียนรู้ได้หรือไม่อยู่ที่วิธีการสอนของครู และการสอนสิ่งที่มีความหมายจะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย ซึ่งมหาคณะคานธีก็กล่าวถึงการฝึกอบรมอันเกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันเป็นประสบการณ์ตรงของท่านไว้อย่างน่าฟังว่า "ข้าพเจ้ายิ่งใกล้ชิดกับเด็ก ๆ มากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งเกิดความรู้สึกว่าการฝึกอบรมทางจิตใจนั้นจะกระทำกันด้วยตัวหนังสือไม่ได้ การฝึกอบรมทางกายของกระทำด้วยการออกกำลังกาย และการฝึกอบรมทางจิตก็ของกระทำด้วยการออกกำลังกายทางจิตใจฉันนั้น และการออกกำลังกายทางจิตนี้ขึ้นอยู่กับชีวิตและความประพฤติของผู้เป็นครูอย่างร้อยทั้งร้อย ผู้ที่เป็นครูจะต้องระมัดระวังอยู่เสมอถึงสิ่งที่ตนพูดและกระทำไม่ว่าจะอยู่ในท่ามกลางเด็ก ๆ ของตนหรือไม่ก็ตาม..." (วัลลภ และสุมาลี กังคณานุรักษ์ 2527 : 187) สำหรับสมพงษ์ พลະสุรย์ (2521 : 17) เขียนถึงประเด็นการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยว่า ควรเป็นการสอนที่มีลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นหมู่คณะ ในลักษณะกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน ฯลฯ เช่น การชวนมนต์ การร้องเพลงการเล่นกีฬา การทำงานเป็นหมู่ การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบงาน เป็นอย่าง ๆ การทำบุญตักบาตร การจัดกลุ่มสนใจ การทำงานเป็นโครงการ ฯลฯ ข้อที่นักคิดที่สมพงษ์ พลະสุรย์ กล่าวไว้ก็คือ การสร้างนิสัยเป็นเรื่องที่ของทำบ่อย ๆ และทำเป็นหมู่คณะ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยควรให้ความสำคัญถึงสิ่งที่กล่าวถึงข้างต้นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมอย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรนำกิจกรรมการเรียนการสอนของ

กลุ่มนี้ที่กล่าวถึงในแผนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 รวมกับความรู้ที่ผู้วิจัยอ่าน สะสมมาจากที่ต่าง ๆ มารวบรวมเป็นรายหมวดในเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การสอนจริยศึกษา ต้องฝึกการปฏิบัติและเน้นให้นักเรียนนำคุณธรรมไป ปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้หากผู้สอนเน้นแต่ภาคทฤษฎีละเลย การปฏิบัติแล้ว การสอนจริยศึกษากลับเหลวหรือไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ที่สำคัญยิ่งอีกอย่าง หนึ่งก็คือ ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน มีความคงเส้นคงวานับถือ การใช้กิจกรรมอาจให้นักเรียนมีสมุทธจริยศึกษาประจำตัว เป็นการฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักสะสม ความดีจากการปฏิบัติคุณธรรม ค่านิยมธรรมนี้บางกิจกรรมต้องอาศัยเวลาในการฝึกปฏิบัติ ต่อเนื่องกันไป เพราะจุดประสงค์บางข้อไม่สามารถจะให้บรรลุผลทันทีทันใด

เกี่ยวกับสื่อการเรียน สำหรับเพลงที่เสนอแนะในแผนการสอน ถ้าผู้สอนไม่ สามารถจะร้องได้ก็อาจใช้เทป หรือใช้วีซีดีเป็นร้อยแก้วแล้วสนทนาสาระสำคัญของ เนื้อเพลง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายดีกว่าอ่านไปโดยไม่สอน หรืออ่านำเพลง อื่นที่สามารถร้องได้และสนองจุดประสงค์ตามที่ต้องการมาสอนแทนก็ได้

2) การสอนศิลปศึกษา หวังระลึกว่าควรสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากกว่า การเลียนแบบ ครูต้องไม่ยึดทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์มากเกินไป กิจกรรมที่นำมาใช้สอน ควร ส่งเสริมให้นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำทลายความคิดและการแสดงออกของนักเรียน การจัดกิจกรรมควรเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ครูอาจให้นักเรียนออกไปปฏิบัติกิจกรรมนอก ห้องเรียนบ้าง เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ หลังทำกิจกรรมครูควรให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และอธิบายผลงาน ซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น และควรให้นักเรียนทำความสะอาดที่ปฏิบัติกิจกรรม เก็บเครื่องมือ เพื่อปลูกฝังให้ นักเรียนรู้จักรักษาสภาพแวดล้อมและรับผิดชอบในการทำงาน สิ่งที่ครูจะให้นักเรียนทำนั้น ครูควรคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและวิธีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางจิตใจ

เกี่ยวกับสื่อการเรียน ให้เลือกใช้ได้ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมใน ห้องเรียน พยายามหลีกเลี่ยงการเสียเงินซื้อให้มากที่สุด และควรมีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า เสมอ

3) การสอนพลศึกษา ครูต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือ เด็กขณะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ หรือแนะนำให้รู้จักระมัดระวังการเล่นที่จะก่อให้เกิดอันตราย

ครูควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน ท้องถิ่น และเพศของผู้เรียน ในการสอนพลศึกษาควร ใ้สอดแทรกคุณธรรมไปด้วย นอกจากนี้ควร ใ้มีการอภิปรายและสรุป ในเรื่องเทคนิคในการเล่น การวางแผนการเล่น การแก้ปัญหา ประโยชน์ที่ได้รับ การนำไปใช้ คุณธรรมที่เกิดขึ้น ฯลฯ การสอนพลศึกษาควรตระหนักว่าเป็นไปเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสังคม มิใช่มุ่งใ้ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือถือเรื่องแพ้-ชนะเป็นสำคัญ

เกี่ยวกับสื่อการเรียน ควรมีการจัดเตรียมล่วงหน้า อาจดัดแปลงวัสดุท้องถิ่น มาจัดทำเป็นสื่อ ข้อสำคัญสื่อเหล่านั้นควรปลอดภัยและสะดวกในการจัดหา

4) การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ครูควรใ้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ กิจกรรมมากที่สุด ฝึกใ้เด็กมีความกล้าในการแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง เกิด ความสนุกสนาน มิใ้ใ้เน้นความรู้ความสามารถที่จะต้องแสดง ใ้โดย่างนาฏศิลป์หรือเวียน สำเร็จเป็นชุดการแสดง แต่ต้องการใ้มีการรู้จักนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใ้ได้ เช่น รู้จักหาความเพลิดเพลินจากการฟังเพลง ร้องเพลง เล่นดนตรี ูกการแสดง ทาง ๆ ทางนาฏศิลป์ใ้ได้ เป็นต้น แม้หมวกนี้มี 4 หน่วย ในการสอนก็มิใ้มุ่งหมายจะฝึก ทักษะในกิจกรรมแต่ละหน่วยเท่านั้น แต่ควรฝึกทักษะกิจกรรมของหน่วยอื่นควบคู่กันเสมอ เช่น มีการทำจังหวะประกอบขณะใ้ขับร้อง และอาจทำท่าประกอบบาง นอกจากการสอน ปกติแล้วควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแสดงทางดนตรีและนาฏศิลป์ในวันสำคัญทาง ๆ ใ้ด้วย เป็นต้น ซึ่งจะใ้ให้เห็นประโยชน์ของการเรียนมากขึ้น

เกี่ยวกับสื่อการเรียน สามารถจัดหาหรือดัดแปลงใ้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

5) การสอนกิจกรรมสร้างนิสัย เนื่องจากหมวกนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วน ที่เป็นวิชาบังคับกับส่วนที่เป็นกิจกรรม ดังนั้นการสอนในส่วนที่เป็นวิชาบังคับใ้แก่ ลูกเลือก- เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นทฤษฎี หรือปฏิบัติขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชานั้น ๆ สำหรับส่วนที่เป็นกิจกรรมนั้นใ้เลือกเรียนตามใจ สมัยกร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ

เกี่ยวกับสื่อการเรียน เลือกใ้สอดคล้องกับหลักสูตร

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้ง ใ้กล่าวแล้วในแต่ละหมวก ครูควรใ้ ใช้เทคนิคในการสอนหลาย ๆ วิธี จะช่วยใ้ประสบความสำเร็จ

4. การวัดผล นับเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการเรียนการสอน ทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนต้องมีการปรับปรุงหรือไม่อย่างไร การวัดผลที่ดีควรให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับแนวทางการวัดผล ผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ซึ่งจะได้กล่าวถึงเป็นรายหมวกดังนี้

1) หมวกจริยศึกษา จะเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดีมีคุณธรรม การเรียนการสอนก็เน้นการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นการวัดผลจึงใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีการสัมภาษณ์และสอบถามประกอบ การทดสอบด้วยข้อเขียนเพื่อวัดความเข้าใจที่ถูกต้องก็อาจทำได้ตามความจำเป็น การวัดผลอาจทำได้เป็น 2 ระยะ คือ การวัดผลระยะสั้น (วัดเมื่อสอนจบแผน) กับการวัดผลระยะยาว (วัดและประเมินเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง) สำหรับการวัดผลระยะยาวนี้มี 2 วิธี วิธีที่ 1 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตามจุดประสงค์ที่เป็นภาคปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือครูสังเกตการปฏิบัติของนักเรียนเมื่ออยู่ในโรงเรียน ทางอ้อมคือ สอบถามการปฏิบัติของนักเรียนจากผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิด วิธีที่ 2 คุุผลจากการบันทึกในสมุดจริยศึกษาของนักเรียนว่านักเรียนแต่ละคนได้ปฏิบัติคุณธรรมไปมากน้อยเพียงใด คุุผลเป็นอย่างไร มีสิ่งใดที่ควรชี้แนะให้แก้ไข ซึ่งผลการบันทึกนี้ครูอาจนำมาประกอบการประเมินผลการผ่านจุดประสงค์ด้วยก็ได้

2) หมวกศิลปศึกษา ครูจะต้องเริ่มการประเมินผลตั้งแต่เริ่มต้นของแต่ละกิจกรรมทุก ๆ ครั้ง วิธีการวัดผลและประเมินผลมี 3 วิธีคือ วิธีที่ 1 คุุแก่การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยเริ่มสังเกตตั้งแต่ ความพร้อมในการจัดเตรียมสื่อการเรียน การปฏิบัติงาน เช่นวิธีแก้ปัญหา วิธีการทำงาน การแสดงความคิดเห็น และอธิบายผลงาน คุณสมบัติที่ต้องการเน้น การสังเกตพฤติกรรมครูควรบันทึกไว้ทุกครั้งว่าเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ หรือควรต้องปรับปรุง วิธีที่ 2 คุุแก่การทรวผลงาน ให้พิจารณาความความคิดสร้างสรรค์ เช่น เกี่ยวกับรูปแบบที่แปลกใหม่ การสื่อความหมาย ความสะอาดเรียบร้อย ในการทรวผลงานควรหลีกเลี่ยงการนำเอาผลงานของนักเรียนมาเปรียบเทียบกันหรือตัดสินว่าใครดีกว่ากัน แต่ควรพิจารณาตามขั้นการพัฒนาของเด็กโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งแต่ละคนมีสภาพพื้นฐานของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน วิธีที่ 3 คุุแก่การสัมภาษณ์

3) หมวดพลศึกษา มีการวัดผล 3 วิธีคือ วิธีที่ 1 ได้แก่การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เช่นปฏิบัติตามระเบียบอย่างถูกต้อง ช่วยเหลือผู้อื่นขณะฝึก วิธีที่ 2 ได้แก่การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ เช่นปฏิบัติไคตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด วิธีที่ 3 ได้แก่การสัมภาษณ์ เช่น บอกประโยชน์ของกิจกรรมที่ปฏิบัติ อนึ่งในการวัดผลทุกครั้งที่ทำการสอนเสร็จในแต่ละแผน ครูจะต้องวัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอนนั้น ๆ

4) หมวดดนตรีและนาฏศิลป์ มีการวัดผล 2 วิธีดังนี้ วิธีที่ 1 ได้แก่การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เช่นการเคาะจังหวะ การแสดงความคิดเห็นในการอภิปราย วิธีที่ 2 ได้แก่ การสัมภาษณ์ เช่นบอกชื่อเพลงที่ฟัง เป็นต้น

5) หมวดกิจกรรมสร้างนิสัย วิธีการวัดผลมีการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบ เป็นต้น

แม้ว่าการวัดและประเมินผลในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจะต้องใช้เวลาและค่อนข้างประเมินได้ยาก เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและลักษณะนิสัย ตลอดจนการพัฒนาของร่างกาย อารมณ์และสังคมก็ตาม แต่เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหาร คณะครู และผู้ปกครอง ควรให้ความสนใจและร่วมมือกัน ซึ่งจะช่วยให้ปลูกฝังให้เกิดคุณลักษณะที่ดีแก่เด็กและเยาวชนของเราได้

สมศักดิ์ สินธุระเวชช์ (2524 : 124) ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจไว้ว่า อุปกรณ์บางอย่างในชั้นเรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการเรียนได้ ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยหรือการให้เด็กปฏิบัตินั้นควรมีอุปกรณ์ประกอบ เช่น การสอนนักเรียนให้มีความรับผิดชอบ ก็อาจใช้มุมหนังสือหรือป้ายประกาศข่าว เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ แค่นี้ก็วัดการปฏิบัติงานเพื่อประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ ครูควรได้ศึกษาเอกสารเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้นที่ทบทวนประกอบ จะช่วยให้การวัดผลมีประสิทธิภาพขึ้น

อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากการเข้าใจการประเมินผลของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยแล้ว ครูควรเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินให้เลื่อนชั้นด้วย ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 2 เกณฑ์ แต่เกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยคือต้องผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่ม

ประสบการณ์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีเพิ่มอีก 1 เกณฑ์คือ ระเบียบผลการเรียน แต่ละกลุ่มกองโตตั้งแค่วาระดับ 1 ขึ้นไป

ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เหตุที่ท้องศึกษาปัญหานี้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ทราบว่า มีสิ่งใดบ้างที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย การไขว้ถึงปัญหาหรืออุปสรรค จะทำให้สะดวกต่อการเริ่มงานในขั้นต่อไป โดยเริ่มหาวิธีแก้ปัญหานั้น ๆ เช่น อาจทดลองหาวิธีการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ หรือหาสาเหตุของปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา เป็นต้น การเสนอปัญหาผู้วิจัยได้แจกแจงเป็นประเด็นคำถามต่าง ๆ เพื่อสะดวกและได้เห็นชัดเจนขึ้นสำหรับผู้สนใจดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านการจัดเนื้อหา
2. ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการ

1. ปัญหาด้านการจัดเนื้อหา เนื่องจากหลักสูตรเป็นส่วนกำหนดเนื้อหาสำหรับผู้เรียนทั่วประเทศ ฉะนั้นจึงมีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่เป็นแกนกลางซึ่งคนทั้งประเทศจำเป็นต้องเรียนรู้ในฐานะที่เป็นคนไทย สำหรับเนื้อหาอีกส่วนหนึ่งอาจมีการพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ เช่น การเรียนรู้บางเรื่องอาจไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ให้เท่ากัน ฉะนั้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยให้ทางเขตกการศึกษาหรือคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำบอกเหตุผล ไปให้กรมวิชาการทราบ ทั้งนี้ขอให้อีกหลักการที่หลักสูตรวางไว้ (กรมวิชาการ 2525 : 31-32) อย่างไรก็ดีแม้ว่าจะมีการเปิดโอกาสให้พัฒนาหลักสูตรในส่วนดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่า มีขั้นตอนการปฏิบัติอยู่พอสมควร ฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องมีกระบวนการและมีผู้ร่วมมือประสานงานไม่น้อย ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงมีการประยุกต์หลักสูตรบ้างเล็กน้อยในระดับโรงเรียนหรือห้องเรียนมากกว่า ปัญหาการจัดเนื้อหาจึงย่อมมีเกิดขึ้นบ้าง

วิจัย วงษ์ใหญ่ (2521 : 24-25) กล่าวถึงการศึกษาว่าถึงแม้จะมีแผนพิเศษสำหรับการฝึกทักษะพิเศษของศิลปศึกษา แต่เวลาเรียนที่กำหนดให้ก็น้อยมาก ฉะนั้นถ้าจะ

ให้บรรลุลูกมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ครูผู้ใช้หลักสูตรจะต้งเน้นที่กระบวนการเรียน การสอนเป็นอย่างมาก ส่วนบันลือ พฤกษ์วัน (2521 : 195) ให้ข้อสังเกตในเรื่อง ของงานสำเนาว่าในการกำรงชีวิตปัจจุบันจะหาครูเรื่องจักสานไคยาก ซึ่งข้อสังเกตนี้ก็เป็น การเสนอแนวปัญหาที่น่าคึก

มาลินี กุลมาศย์ (2522 : 134-135) ทำการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยยังไม่ชัดเจน ค่อนข้างยากและมากเกินไป ครูมีความต้องการที่จะปรับแผนการสอนให้เหมาะกับนักเรียน ของตน นอกจากนี้จินกา อาจินสมาจาร (2522 : บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่องปัญหาการเรียน สอนจริยธรรมชั้นประถมปีที่หนึ่งและสองในเขตการศึกษา 2 พบว่ามีปัญหามากในเรื่อง หลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่นและเอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่เพียงพอ ในเรื่อง เกี่ยวกับการดัดแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนี้ อรุณ บุญสวัสดิ์ (2522 : บท คัดย่อ) ได้ทำวิจัยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกี่ยวกับเนื้อหาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะ นิสัยที่สามารถปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของเชียงใหม่ ได้แก่ ประเพณีทั่วไป ศิลปะของ เชียงใหม่ ค่านิยมที่ควรรักษา ในค่านคนตรีและนาฏศิลป์นั้น บังอร พุ่มสะอาด (2522 : 20-22) พบว่าคนตรีและนาฏศิลป์ยากเกินความสามารถของนักเรียน และครูไม่สามารถ ปฏิบัติได้

ปี 2524 การารักษ์ อุทัยพยัคฆ์ (154) ทำการวิจัยในจังหวัดราชบุรี คิวอย่าง ประชากรเป็นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าส่วนที่เป็นปัญหาคือเนื้อหาจริยศึกษากว้างเกินไป พลศึกษามีปัญหาในส่วนที่เป็นกิจกรรมเข้าจังหวะเนื่องจากครูผู้สอนไม่ได้เรียนมา ทาง ค่านคนตรี-นาฏศิลป์ก็มีปัญหา

ปี 2525 จากการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (189-190) พบ ว่าครูต้องการให้มีการอบรมในเรื่องกิจกรรมเข้าจังหวะ การเล่นแบบดัด ยิมนาสติก กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทดสอบสมรรถภาพทางกาย เพราะเนื้อหาเหล่านี้ต้องเป็น ผู้มีความรู้จึงจะสอนได้ อย่างไรก็ตามก็มีความเห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดี ไม่มากเกินไป เพียงแต่ครูบางคนไม่มีความรู้ ไม่สามารถสอนได้เท่านั้น และจากรายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่มีผลต่อสวัสดิภาพครูในสามจังหวัดภาคใต้ (2525 : 180-186) โดยสำรวจความคิดเห็นของครู ข้าราชการอื่นและประชาชน พบว่าใน

หลักสูตรและแบบเรียนมีบางอย่าง ไม่ค่อยสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การแสดงความเคารพโดยการกราบไหว้ พลศึกษาและนาฏศิลป์ได้แก่การแสดงควายกันระหว่างชายและหญิง ศิลปศึกษา ได้แก่การวาด การปั้น การแกะสลักเป็นรูปต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมบางอย่างในลูกเสือ

งานวิจัยอีกงานหนึ่งได้แก่ รายงานวิจัยโครงการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชาบาล ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนพิเศษ ใช้ 4 โรงเรียนเป็นกรณีศึกษา พบว่าเนื้อหาหลักสูตรบางส่วนไม่สอดคล้องกับชีวิตชนบท สาเหตุหนึ่งของความไม่สอดคล้องเกิดจากการขาดหลักสูตรระดับท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 : 88)

เกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้ ออม ประนอม (2528 : 33) ได้แสดงความคิดในเรื่อง "โรงเรียนไทยกับบันไดห้าขั้น" ไว้ว่าเรามีการพัฒนาแบบโลกมาก มีคุณธรรมมากมายที่เราต้องการจะสร้างให้เกิดกับคนในชาติ จนทำได้ไม่ชัดเจนเกือบทุกอย่าง ประเด็นความคิดของออม ประนอมเป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาว่าเราควรมีการพัฒนาในรูปแบบใด

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจเนื้อหาข้างต้นคงจะช่วยให้มีผู้สนใจจะมองเห็นปัญหาในด้านการจัดเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยบ้าง

2. ปัญหาคำให้การจัดการเรียนการสอน การเสนอปัญหาคำนี้จะกล่าวถึงในปัญหาคำต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 ปัญหาคำสอนการเรียนการสอน

2.3 ปัญหาคำการวัดและประเมินผล

2.4 ปัญหาความสามารถของครูในการสอน

2.1 ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บันลือ ทฤกษ์วัน

(2521 : 194) ได้กล่าวไว้ในหนังสือหลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับการสอนจริยศึกษาที่ควรมีเนื้อหา ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอนก็คือการหาเนื้อหาที่เป็นปัจจุบันนั้นหาได้ยาก บังอร ห่มสะอาด (2522 : 20-22) พบว่านักเรียนมักขาด

เรียนบ่อย ซึ่งสอดคล้องกับ การารักษ์ อุทัยพยัคฆ์ (2524 : 142) ที่พบว่านักเรียนมี
ปัญหาการเรียน และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี ปัญหาทั้งกล่าวนี้นับว่ามีส่วน
เกี่ยวข้องทำให้เกิดปัญหาการเรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และจากงานวิจัยของ
รักษ์ ยืนนาน (2522 : 20) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีปัญหาในด้านการจัดการกิจกรรม
การเรียนการสอน จากเอกสาร "สารโรงเรียนผู้นำ" ทำให้ทราบว่าแม่ข่ายในโรงเรียนผู้นำ
การใช้หลักสูตรก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยอยู่มาก
ได้มีการจัดประชุมอบรมครูในกลุ่มนี้ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนกลุ่มนี้ให้มี
ประสิทธิภาพขึ้น (กรมวิชาการ 2524 : 3-4)

วิภาวดี ยงเจริญ (2524 : บทคัดย่อ) พบว่ามีปัญหาปานกลาง เกี่ยวกับการ
การจัดการกิจกรรมบูรณาการ เนตรนารีหรือผู้นำเพื่อประโยชน์ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ
จริง และเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดคุณธรรมต่าง ๆ

ในปี 2525 ประภาวดี โลวิสัยพันธ์ (บทคัดย่อ) ทำการวิจัยโดยสัมภาษณ์
นักเรียนเป็นรายบุคคลจำนวน 80 คน ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่ากิจกรรม
การเรียนการสอนที่ใช้อยู่มากที่สุดคือ การอ่าน อธิบายแล้วให้แบบฝึกหัด ซึ่งสภาพที่พบนี้
สอดคล้องกับการวิจัยของสุภา ศีลสร (2526 : บทคัดย่อ) พบว่าสมรรถภาพที่ครูประณม
ศึกษาระบุว่าควรให้มีการพัฒนาโดยเร่งด่วนภายใน 2 ปีคือ สมรรถภาพในการเลือกใช้วิธี
สอนให้เหมาะสม การสอนจริยธรรม การจัดศูนย์การเรียน และที่ครูระบุให้มีความสำคัญ
รองลงมาคือ การสอนทักษะทางดนตรีและนาฏศิลป์ ในด้านปัญหาของการสอน สุน
อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2528 : 623) ก็ได้กล่าวถึงการสอนศีลธรรมที่
ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากครูสอนโดยใช้การบรรยายมากเกินไป
ทำให้การเรียนการสอนขาดความน่าสนใจลงไปอย่างมาก การแก้ไขการสอนของครูจึง
เป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่จะทำให้การสอนจริยศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ยุพา
ประณมภักดิ์ และคณะ (2526 : 52-56) พบปัญหาว่าเด็กจะปฏิบัติมารยาทเฉพาะที่
โรงเรียนแต่อยู่ที่บ้านจะไม่ปฏิบัติ ซึ่งปัญหาที่ยุพา ประณมภักดิ์ และคณะพบนี้เป็นเรื่อง
ควรไต่พิจารณาถึงการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะจูงใจให้นักเรียนได้นำไปปฏิบัติ
ที่บ้าน ดังนั้นการจัดการจัดการเรียนการสอนยังคงมีปัญหาและต้องได้รับการแก้ไข

เมื่อกอง รัชชศรี(2528:35) ได้เขียนบทความเรื่อง "ประณมค้อย คุณภาพเพราะครูจริงหรือ" กล่าวว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เห็นคุณค่าการศึกษา ไม่สนับสนุนการเรียนอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม พยุงศักดิ์ สนเทศ (2528 : 23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของครูพลศึกษาว่าส่วนหนึ่งของครูยังไม่มีการพัฒนาการสอน ประการสำคัญคือขาดการ เตรียมการสอนและไม่ใช้แผนการสอนประกอบการสอน

ปัญหาการจกกิจกรรมการเรียนการสอนที่กล่าวมาจึง เป็นสิ่งที่ควรให้ความ สนใจและผู้ปกครองก็เป็นผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจกกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าทั้งครูและผู้ปกครองมีส่วนช่วยให้ปัญหาดังกล่าวลดลงได้

2.2 ปัญหาค้นสื่อการเรียนการสอน จากงานวิจัยของวิไล

โบว์เสวีวงศ์ (2522 : 108) พบว่าโรงเรียนขาดสื่อการเรียนแทบทุกประเภท ทั้งขาด แหล่งบริการสื่อการเรียนและขาดแหล่งค้นคว้า และจากรายงานการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ การประถมศึกษา พ.ศ. 2525-2534 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หน้า 55-56 อ้างถึงพิศิษฐ์ ทัณฑวิช ซึ่งพบว่าปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์การสอนเป็นปัญหาสำคัญ ที่สุดปัญหาหนึ่ง ความช่วยเหลือที่ครูต้องการมากที่สุด ได้แก่ความช่วยเหลือในค่านอุปกรณ์ การสอนและหนังสือของเด็ก ในรายงานนี้ยังได้อ้างถึงการศึกษาของแจ่มจันทร์ ปรีชาวิชัย ที่พบว่าครูไม่มีเวลาผลิตสื่อ เพราะมีชั่วโมงสอนมาก ขาดงบประมาณ ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวก จินกา อาจินสมาจาร (2522:บทคัดย่อ) ก็พบว่าการผลิตและการใช้อุปกรณ์ การสอนมีปัญหา นับว่าสอดคล้องกับสุภา ศิลสร (2526:บทคัดย่อ) ที่พบว่าสมรรถภาพที่ครู ประถมศึกษาระบุว่าควรจกให้มีการพัฒนาโดยเร่งด่วนภายใน 2 ปี คือการผลิตและการใช้ สื่อการสอน นอกจากนี้ บุญนิศย์ ไวสุติก (2522:146) พบว่ามีปัญหาในเรื่องหนังสืออ่าน ประกอบที่ได้รับมีจำนวนน้อย

สำหรับคารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2524:154,157) พบว่าสื่อการเรียนนั้นยัง ขาดอีกหลายอย่าง เช่น ค้านคนตรี-นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา การขาดแคลนวัสดุในท้องถิ่นที่จะนำ มาใช้จัดทำสื่อ และครูไม่สามารถทำสื่อการเรียนให้ทันกับการสอนทุกครั้ง ค้านสภาพของอาคาร เรียนและห้องเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการจกกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วน วิญญู ทรัพย์ะประภา (2524:บทคัดย่อ) ก็ได้วิจัยพบว่าค้านคนตรีและนาฏศิลป์มีปัญหาค้านสื่อ การเรียนการสอน เพราะงบประมาณไม่เพียงพอ ในงานของกัญญา เกชาภิวัฒน์สกุล

(2526 : 41) พบการผลิตสื่อการสอนด้วยวัสดุในท้องถิ่นเป็นปัญหาปานกลาง จะเห็นว่าสอดคล้องกับที่การารักษ์ พบปัญหาการขาดแคลนวัสดุในท้องถิ่นที่จะนำมาทำสื่อเช่นกัน

รักัน ยืนนาน(2522: 20) และวิภาวดี ยงเจริญ (2524 : 151-152) พบว่าทั้งผู้บริหารและครูตอบว่ามีปัญหาค้นสื่อการเรียน โดยงานวิจัยของวิภาวดี กล่าวว่าในเรื่องการจัดหาและสร้างสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนมีปัญหาปานกลาง

เกี่ยวกับผลศึกษาจากการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา(2525: 190) พบว่าชวาคู่มือครู โดยเฉพาะโรงเรียนชนบทขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน และต้องการคู่มือประกอบการสอนอย่างยิ่ง ศิริมาศ ไทยวัฒนา (2527 : 690-692) กล่าวถึงปัญหาผลศึกษาได้แก่ การขาดแหล่งวิชาการทางพลศึกษา การขาดแคลนสถานที่และสื่อการสอน และปัญหาสนามกีฬาในร่มไม่เพียงพอ เป็นต้น พยุงศักดิ์ สนเทศ (2528 : 22) เขียนบทความกล่าวว่าอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนพลศึกษามีไม่เพียงพอ เนื่องจากราคาสูงมาก โรงเรียนขาดแคลน ทำให้การสอนพลศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ส่วนงานวิจัยของห่านูล โชติกเสถียร (2525 : บทคัดย่อ) พบว่าการสอนกิจกรรมเขาจิ้งหะและยิมนาสติก ประสบปัญหาตามอุปสรรคมาก

ปัญหาเกี่ยวกับสื่อโดยทั่วไปที่จะทำให้มองเห็นสภาพปัญหาของสื่อในประเด็นที่กว้างขวางมากขึ้น เช่น เทือน ทองแก้ว(2528: 14-19)กล่าวว่าเขาพบโรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งโดยเฉพาะชนบทที่ห่างไกลยังขาดแคลนอุปกรณ์การสอนอีกมาก ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในแหล่งเศรษฐกิจดี และครูเอาใจใส่ในการจัดซื้อ จัดหา อุปกรณ์มีมาก แต่ไม่เป็นระเบียบ ยากที่จะนำไปใช้และแตกสลายเร็ว หลายแห่งครูไม่นำอุปกรณ์ไปใช้ เก็บไว้โชว์ กลัวแตกหักเพราะมีราคาแพง เขากล่าวว่าในระยะหลังมีแนวโน้มว่าครูอาจารย์ให้ความสนใจที่จะพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น มีการขอสื่อจากสถาบันต่าง ๆ แต่ไม่สามารถใช้อย่างคุ้มค่า เพราะขาดการวางแผนและประสานงานร่วมกัน และจากการเปิดเผยของวิเวก ปางพุฒิพงศ์ (2528 : 8) จากการศึกษาตามผลโรงเรียนในโครงการผู้นำการใช้หลักสูตร ในระยะ 3-4 ปี พบว่าส่วนใหญ่ยังขาดห้องสมุดและหนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในส่วนของสื่อการเรียนการสอนโดยทั่วไป เช่น แหล่งบริการสื่อ สภาพห้องเรียน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และโดยเฉพาะสื่อของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เช่น คำนคนกริ-นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา เป็นต้น ทางก็มีปัญหาเหมือนกัน

2.3 ปัญหาคำถามการวัดและประเมินผล รัตน ยืนนาน (2522: 20) วิจัยพบว่าผู้บริหารมีความเห็นว่าหลักสูตรยังคงมีปัญหาคำถามการวัดและประเมินผล สมพงษ์ พลະสุรย์ (2521: 17) กล่าวว่ามีคนเป็นอันมากยังคิดว่าการสอบข้อเขียนเพื่อวัดวิชา ความรู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโดยแท้จริงควรเป็นการปฏิบัติมากกว่าโดยเฉพาะในกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย ในเรื่องนี้ กมล สุขประเสริฐ (2527: 3-4) โทกล่าให้ข้อคิดว่า การประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดผลในโรงเรียน ควรเน้นการสอบเพื่อพัฒนา ไม่ใช่เพื่อคัดสินโทษกอยู่ตลอดเวลา

ธีรยุทธ เสนิงศ์ ณ อุษยา (2528: 812, 819, 820) โทกล่าถึง ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการวัดและประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โทแก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ ไม่เข้าใจวิธีการวัด และไม่ไ้สร้าง เครื่องมือวัดผล นอกจากนี้ครูบางส่วนยังมุ่งเน้นการวัดผลแบบสอบข้อเขียนเพียงอย่าง เดียว ซึ่งจะเห็นว่าสอดคล้องกับคำกล่าวของสมพงษ์ พลະสุรย์ข้างต้น อีกทั้งยังมีปัญหา การไม่มีหลักฐานการวัดผลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ครูไม่ไ้ประเมินผลควบคู่กัน กับการสอน ไม่มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนการสอนของครูและการเรียนของ เด็ก เกณฑ์การประเมินบางข้อบางจุดประสงค์กำหนดไว้มากจนเกินกว่าครูจะทำได้ ยุพา ประถมภัก และคณะ (2526: 52-56) ทำการวิจัยพบปัญหาในเรื่องครูขาดเครื่องมือ การวัดผลที่ใช้สะดวก และการวัดผลประเมินผลตามแนวหลักสูตรใหม่เป็นการเพิ่มภาระ หนักแก่ครูเกินไป

การณี กชศรีสวัสดิ์ (2525: บทคัดย่อ) พบว่าทางพลศึกษานั้น ครู พลศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องวิธีการวัดและประเมินผลที่ใช้อยู่ขณะนี้ยุ่งยากและซับซ้อน เกินไป ข้อสอบที่กลุ่มโรงเรียนกำหนดมาให้ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ผู้สอนสอนนักเรียน ขาด เครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินการทดสอบ ช่วงเวลาทดสอบมีน้อยเกินไป

คำถามการวัดผลที่ตองอาศัยความร่วมมือจากผู้นักครองนั้น ในงานวิจัยของ กัญญา เกษาภิวันต์สกุล (2526: 77) จากแบบสอบถามส่วนที่เป็นปลายเปิดพบว่าการวัด ผลที่ตองสังเกตรูปการจากทางบ้านมีปัญหานั้นนั้นจากการวิจัยของสุภา ศีลสร

(2526: บทคัดย่อ) จึงพบว่าสมรรถภาพที่ครูประถมศึกษาระบุว่าควรจัดให้มีการพัฒนาโดยเร่งด่วนภายใน 2 ปีคือ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน แต่อย่างไรก็ดี วิชาวิจัยเชิงประจักษ์ (2524: 151-152, บทคัดย่อ) ทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในเขตการศึกษา 1 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีปัญหามากในระดับน้อยที่สุดในเรื่องวิธีปฏิบัติในการวัดและประเมินผลนักเรียน แต่พบว่ามีปัญหามากเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับวัดผลจึงเป็นสิ่งน่าคิดว่าปัญหาคำนี้อาจจะลดลงได้ ถ้ามีการอำนวยความสะดวกในเรื่องเครื่องมือสำหรับวัดผลกับการชี้แจงให้ครูเข้าใจ

ไพฑูริย์ จันทยศ (2522 : 18) ได้แสดงความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผล เขากล่าวว่าถ้าจะให้ระบบการศึกษาเข้ารูปเข้าแนวและตรงตามจุดหมายของการศึกษา ก็จะต้องเปลี่ยนระบบการวัดผล จากการวัดเอาความรู้มาวัดระบบการเรียนการสอน โดยเอาคะแนนไปตั้งไว้ที่การค้นคว้า การอภิปราย ฯลฯ ดังนั้นการที่ระบบการวัดผลจะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นและการจะแก้ไขปัญหาลดลงเราทุกคนที่มีส่วนใช้หลักสูตรหรือส่วนสนับสนุนควรร่วมมือกันอย่างยิ่ง

2.4 ปัญหาความสามารถของครูในการสอน เนื่องจากครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยมีจุดหมายเพื่อให้เกิดผลแก่นักเรียน ปัญหาความสามารถในการสอนของครูจึงต้องศึกษาเพื่อจะค้นหาหนทางแก้ไขและพัฒนาคุณภาพของครูให้ดีขึ้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การใช้หลักสูตรของครูมีประสิทธิภาพ

ปิยวรรณ เพ็ญสุภา (2521: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่าครูที่ไม่มีวุฒิผลศึกษามีความเข้าใจทางค่านพลศึกษาน้อยและประสบปัญหาในการสอนมากกว่าครูที่มีวุฒิผลศึกษาม.ร.ว. สุรวัช ศรีวัช (2521: 42-46) ได้กล่าวถึงปัญหาจริยธรรม ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นปัญหาอยู่ที่ครูผู้สอน เช่น ครูเป็นผู้มีความรู้ แต่ไม่สามารถถ่ายทอดประยูกต์ให้เด็กเข้าใจได้

ในเขตการศึกษา 2 จินดา อาจินสมาจาร (2522: บทคัดย่อ) สอดถามครูจริยศึกษา ชั้น ป.1 และ 2 พบว่าครูส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมการสอนจริยศึกษา และจากรายงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525-2534

หน้า 55-56 อ่างถึงการศึกษาของพิศิษฐ์ กัณฑวิช เรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรใหม่ใน
จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษ พบว่าครูประถมศึกษามีความหนักใจในการสอน
คณิตเรณาศิลป์

ปี 2523 จันทนา กิ่งสุวรรณพานิช (บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่าครู
ประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของการสอนจริยศึกษาและวิธีการบูรณาการ ครูไม่มี
ทักษะหรือไม่มีความพร้อมที่จะทำคามหลักสูตร และ เอกสาร ประกอบหลักสูตร เกี่ยวกับความ
สามารถในการให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อปลูกฝังการสร้างเสริม
ลักษณะนิสัยและไม่มีความพร้อมในการจัดทำสื่อการเรียน ปี 2524 วิญญู ทรัพย์ะประภา
(บทคัดย่อ) พบปัญหาครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาคณิตและนาฏศิลป์
และขาดครูที่สอนวิชาคณิตและนาฏศิลป์โดยเฉพาะ การารักษ์ อุทัยพยัคฆ์ (2524:157)
ก็พบปัญหาว่าครูส่วนมากยังไม่ชำนาญการสอน เช่น การเล่นเกม การใช้บทเพลงประกอบ
การสอน เป็นต้น

จากรายงานผลการวิจัยอันดับที่ 35 ของกองวิจัยทางการศึกษา (กรม
วิชาการ 2525 : 28) พบว่าปัญหาที่พบในระหว่างการศึกษาผลการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้
ใช้หลักสูตรและผู้ติดตามผลยังไม่สามารถจะแก้ไขได้ และผู้ติดตามผลได้รวบรวมปัญหา
เสนอต่อกรมวิชาการเพื่อพิจารณาต่อไป ได้แก่ การขาดบุคลากรเฉพาะวิชา เช่น คณิต
นาฏศิลป์ หรือการที่ผู้สอนยังไม่ยอมเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ไม่สนใจที่จะศึกษาแผนการ
สอนและปฏิบัติตามขอเสนอแนะหรือกิจกรรมการสอน เป็นต้น

ปี 2526 ยุพา ประถมภิกขุ และคณะ (52-56) ทำการวิจัยก็พบว่าเนื้อหา
ที่ครูไม่ถนัดและเห็นว่าจำเป็นที่ควรใช้ครูพิเศษหรือต้องการคำแนะนำมากคือ คณิต-นาฏศิลป์
พลศึกษา ศิลปะศึกษา ในปีเดียวกันนี้ กัญญา เกชาภิวัดน์สกุล (2526 : บทคัดย่อ, 48-49,
77) ได้วิจัยพบว่าครูมีปัญหาค้นหาการผลึกและการใช้สื่อการสอน สมรรถภาพค่านการสอนที่
ครูต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในระดับมาก ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การปั้น
งานออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ เกมและกิจกรรมเข้าจังหวะของพลศึกษา และ
เกี่ยวกับคณิตเรณาศิลป์และจริยธรรม นอกจากนี้จากแบบสอบถามปลายเปิดพบปัญหาว่า ครู
ที่สอนแทนครูประจำวิชาไม่สามารถสอนตามหลักสูตรได้ ครูประจำชั้นทำงานหนัก สอนเอง
เกือบทุกวิชา มีเวลาน้อยที่จะตรวจงานและจัดวัสดุอุปกรณ์การสอน

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมชี้ให้เห็นว่าครูประสบปัญหาเกี่ยวกับการสอนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกวงคำ ชูระคำ (2524 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าสมรรถภาพของครูด้านความรู้และทักษะยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสมรรถภาพในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ไม่เพียงพอมากเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งนี้หากได้มีการพัฒนาครูเกี่ยวกับความสามารถในการสอนอย่างสม่ำเสมอ ก็คงเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำครูให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เมื่อครูเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นและได้รับการอำนวยความสะดวกที่จะนำหลักสูตรไปใช้พอสมควร

3. ปัญหาคำถามการบริหารและการจัดการ การบริหารและการจัดการเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นการดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้หลักสูตร ช่วยกระตุ้นให้ผู้ใช้หลักสูตรเกิดความเชื่อมั่น และร่วมมือให้ความช่วยเหลือแนะนำให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตามที่หลักสูตรต้องการ ทั้งนี้หากผู้บริหารและการจัดการมีปัญหา ย่อมส่งผลเกี่ยวเนื่องถึงการใช้หลักสูตร จึงสมควรที่จะมีการศึกษาถึงปัญหาในขั้นนี้

บุญนิกย์ ไวสุตติก (2522 : 146) พบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียนคับแคบ สำหรับจินดา อาจินสมาจาร (2522 : บทคัดย่อ) พบปัญหาว่าผู้บริหารไม่ค่อยเห็นความสำคัญของจริยศึกษา ขาดการสนับสนุนด้านกรณีศึกษาและติดตามผล ส่วนกสิกรรม พรพิทมา (2522 : 8-11) กล่าวว่าปัญหาของหลักสูตรที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีการเตรียมครูผู้สอนให้มีความรู้หรือประสบการณ์ในด้านการสอน เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา เป็นต้น และจากการวิจัยของสมชาย ปิ่นสุข (2526 : 142) พบว่าในการปฏิบัติจริงของกลุ่มโรงเรียน การจัดอบรมครูอยู่ในระดับน้อย ทั้ง ๆ ที่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

กานการนิเทศ พิทักษ์ เหล็กกล้า (2524 : บทคัดย่อ) วิจัยพบว่าขาดการนิเทศทางพลศึกษา ทั้งขาดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ขาดการอบรมทางพลศึกษาค่าย

ไกร ไทยกกล้า (2524 : 69) พบว่าโรงเรียนทุกขนาดปฏิบัติน้อยในเรื่องเชิงวิทยากร การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมลูกเสือ และบุรุษอาสา ซึ่งวิภาวดี ยงเจริญ (2524 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยก็พบว่าปัญหาคำถามการเชิงวิทยากรในชุมชน

และจากที่อื่นมาสอนนักเรียน

ทางด้านการจัดครูเข้าชั้นเรียน การารักษ์ อุทัยพยัคฆ์ (2524 : 141-142, 154) พบว่าการจัดครูเข้าชั้นเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของครูทำได้น้อย นอกจากนี้เอกสารประกอบหลักสูตรมีน้อย ศึกษาพิเศษให้การนิเทศการเรียนการสอนน้อย การอบรมครูก่อนสอนไม่เพียงพอ หนังสืออ่านประกอบของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีน้อย ทั้งยังขาดการสนับสนุนและช่วยเหลือในการทำหรือใช้สื่อการเรียนจากฝ่ายบริหาร ในด้านการจัดการวางสอน สมพร สุทัศน์ีย์ (2525 : 207) กล่าวว่าครูไม่สามารถจัดการวางสอนเป็นคาบการเรียนได้เพราะเคยชินกับการสอนเป็นรายชั่วโมง

รายงานการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525-2534 ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่าปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารในโรงเรียนมีงานประจำมากไป ทำให้ไม่มีเวลาว่างแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น ในด้านการปฏิบัติพบว่ามีความล่าช้าของการบริหารระดับอำเภอ จังหวัด การบริการด้านการนิเทศยังไม่เพียงพอ

สมพร สุขเกษม (2526 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือขาดงบประมาณ รองลงไปคือ ภูมิเทศขาดความรู้และทักษะในการนิเทศ กรรมการกลุ่มมีภาระและหน้าที่อื่นที่ต้องปฏิบัติมาก ระบบบริหารงานกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพ ขาดอุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในงานนิเทศ ขาดการติดตามผลงานและการประเมินผล เป็นต้น นับว่าเป็นงานวิจัยที่น่าสนใจ เนื่องจากขณะนี้ทั้งผู้บริหารและครูเห็นว่าการนิเทศจะช่วยให้การใช้หลักสูตรดีขึ้น ปัญหาที่ไ้พบในงานวิจัยของสมพร จึงน่าจะมาคิดหาทางเตรียมการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยย่อยกว่ากลุ่มโรงเรียน ถ้าหากจัดให้มีขึ้นจะได้มีปัญหาน้อยที่สุด

แนวโน้มของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในอนาคต

สภาพสังคมที่พบเห็นเป็นที่ทราบกันดีว่าควรได้มีการพัฒนาคุณภาพของคนมากขึ้น การจัดการศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับประถมศึกษา ซึ่งมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดี มีคุณธรรม มีสุนทรียภาพ ตลอดจนมีสุขภาพจิตดี และมีสุขภาพกายแข็งแรง ก็

ไต่พยายามกระตุ้น เร่งรัดให้บังเกิดผลแก่ผู้เรียนอย่างจริงจัง ฉะนั้นแนวโน้มของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นเรื่องที่ควรศึกษา

สำหรับปัจจุบันจริยศึกษาซึ่ง เป็นหมวดหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้รับการกล่าวถึงให้มีการเร่งปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชน ในระดับประถมศึกษา จริยศึกษาได้กำหนดคุณธรรมที่ต้องเรียนรู้อยู่ 30 ข้อ ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้เป็นจริยธรรมกลาง ๆ ไม่นับศาสนาใด คุณธรรมเหล่านี้ในความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ นั้น บ้างก็ว่ามากเกินไป บ้างก็ว่าน้อยไป จากคำบรรยายของสมชัย วุฒิปรีชา (2528 : 15) ได้กล่าวถึงนักวิชาการกลุ่มหนึ่งเห็นว่าคุณธรรม 30 ข้อน้อยไป จึงคิดขึ้นอีก 27 ข้อ เมื่อรวมกับคุณธรรมเดิม 30 ข้อก็จะเป็น 57 ข้อ ในส่วนนี้สมชัย วุฒิปรีชาได้กล่าวว่าในระดับประถมศึกษาสำหรับชาวพุทธมีศีล 5 ข้อดีเป็นการเพียงพอ และส่วนของผลศึกษาที่ต้องการให้เด็กมีร่างกายแข็งแรงก็จะมีบททดสอบสมรรถภาพทางกาย

ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) จะเห็นว่ามุ่งเน้นการพัฒนาสถานამัย จริยศึกษา คุณธรรมด้วย และเมื่อกำหนดเป็นนโยบายได้มีการมุ่งเน้นให้มีการศึกษาปลูกฝังและฝึกอบรมให้เด็กและเยาวชนของชาติเกิดคุณธรรม 8 ประการ ได้แก่ 1) ความกตัญญูกตเวที 2) ความรับผิดชอบ 3) ความมีระเบียบวินัย 4) ความสะอาด 5) ความซื่อสัตย์ 6) ความขยันหมั่นเพียร 7) ความประหยัด การใช้ชีวิตเรียบง่าย 8) การรู้จักประมาณ นอกจากนี้ยังจะส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยในด้านการออกกำลังกาย การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี และกิจกรรมเพื่อการนันทนาการ เป็นต้น (พระนอม แก้วกำเนิด 2528 : 10-13, 16-17)

ข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงแนวทางหนึ่งทีพอจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในอนาคต ซึ่งแนวทางอื่น ๆ ที่ควรได้นำมาพิจารณาประกอบด้วย ได้แก่ บทความ งานวิจัยต่าง ๆ และการประชุมสัมมนา เป็นต้น จะช่วยให้สามารถมองเห็นแนวโน้มของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในอนาคตได้กว้างขวางขึ้น

จากรายงานการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ ในโครงการทดลองรูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนจริยธรรม ในระดับประถมศึกษา จริยธรรมที่ชี้ทดลอง ได้แก่ ความเมตตา-กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริตและความขยันหมั่น

เพียร ทำการวิจัยในปีการศึกษา 2524 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่สอนตามปกติ 2) กลุ่มทดลองวิธีที่ 1 เป็นกลุ่มที่สอนด้วยวิธีปรับพฤติกรรม (Behavioral Modification Approach) 3) กลุ่มทดลองวิธีที่ 2 เป็นกลุ่มที่สอนด้วยวิธีสร้างเสริมเจตคติด้วยกระบวนการกลุ่มตามแนวมนุษยนิยม (Group Process Humanistic Approach) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วิธีสอนที่พัฒนาขึ้นใหม่ 2 วิธี พบวิธีปรับพฤติกรรมได้ผลเหนือกว่าวิธีสร้างเสริมเจตคติในการสอนจริยธรรมระดับประถมศึกษา
2. จริยธรรมที่ใช้ในการทดลองทุกตัวสามารถเพิ่มพูนได้ในการจัดรูปแบบการสอนใหม่ทั้ง 2 วิธี
3. บรรยากาศในห้องเรียนระหว่างที่มีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสอนใหม่ 2 วิธีนี้เปรียบเทียบกับห้องเรียนที่มีการเรียนการสอนตามปกติ พบว่ามีบรรยากาศที่ขึ้นกว่าการเรียนการสอนตามปกติ
4. ความเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการสอน ครูมีความพึงพอใจในกิจกรรมต่างๆ ของรูปแบบการสอนด้วยวิธีปรับพฤติกรรมมากกว่าวิธีสร้างเสริมเจตคติ (กรมวิชาการ 2525)

วรรณฯ สุกวิจิตร (2527 : บทคัดย่อ) ได้นำหลักการสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ไปทดลองสอนจริยศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดรวบยอดเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ครูสอนตามแผนการสอนปกติและที่ครูสอนสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนปกติและนักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนโดยการสร้างศรัทธา มีการเรียนรู้โดยมีขนิมเลขนคติคะแนนหลังสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นการสอนโดยวิธีนี้สามารถใช้ได้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา

นอกจากนี้แล้วยังมีการนำเอากระบวนการกลุ่มมาใช้ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ดังเช่นสมพงษ์ จิตระดับ (2527 : 48-53) เสนอการสอนจริยศึกษาคด้วย

กระบวนการกลุ่ม ซึ่งการเรียนการสอนจะดำเนินไปอย่างมีชีวิตจิตใจ สื่อการสอนที่ใช้จะไม่ยุ่งยาก ครูสามารถผลิตได้ด้วยตนเอง ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในวิธีการสอนแบบนี้ คือ การเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้ต่อเนื่องกัน การฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานกลุ่ม บทบาทสมาชิกกลุ่ม รูปแบบของกระบวนการทำงานที่ดี การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ทั้งนี้ครูต้องเตรียมตัวเป็นอย่างมากสำหรับการตั้งคำถามประเด็นอภิปราย และการให้ข้อมูลตัวอย่างเพิ่มเติมในการเรียนรู้ด้วย

โกศล มีคุณ (2524) ทำการวิจัยเชิงทดลองภาคสนาม ใช้การอบรม 3 แบบ คือ แบบ 1 ให้มีการฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบ 2 ให้การฝึกอบรมความสามารถในการสวมบทบาท แบบ 3 ให้การฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมควบคู่กับฝึกอบรม ความสามารถในการสวมบทบาท(แบบ 1 ผสมแบบ 2) ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนจริยศึกษาตามหลักสูตรปกติ ผลพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในต่างจังหวัดสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างเด่นชัดเมื่อได้รับการฝึกอบรมแบบ 3 และแบบ 1 ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฝึกแบบ 2 มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นในปริมาณรองลงมา สำหรับการสอนจริยศึกษาตามปกติไม่สามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนเหล่านี้ได้

สกล เทียงแท้ (2525) พบว่าการใช้วีซีดีอภิปรายกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากระตุ้นการพัฒนาของเพื่อน ๆ โดยมีครูคอยนำทางนั้น สามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ในต่างจังหวัดได้ดีกว่าการสอนจริยศึกษาตามปกติอย่างเด่นชัด

การทดลองนำเอาวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งส่วนใหญ่มักทำในจริยศึกษา และมักปรากฏผลที่ดีกว่าการสอนตามปกติ ทั้งนี้แนวโน้มของอนาคตคงมีการนำการทดลองเหล่านี้มาพัฒนาการเรียนการสอนมากขึ้น

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2524 : 162-163) ได้กล่าวถึงการสอนจริยศึกษาไว้ว่า หากจะมีการสอนเกี่ยวกับจริยศึกษาแล้วเราต้องเลิกเน้นหนักในเรื่องความรู้ความจำเกี่ยวกับหัวข้อธรรมนั้น ๆ ซึ่งมักปรากฏว่าเด็กจำได้แต่ในชั้น พอพ้นชั้นเรียนก็ลืม ทั้งนี้ไม่น่าไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เกี่ยวกับการวัดผลจริยศึกษา เขากล่าวว่าครูที่ดี ที่

มีจริยธรรม และที่ฉลาดสอน ทั้งยังรู้จักคุณเท่านั้นจึงจักวัดผลทางจริยศึกษาของศิษย์
แต่ละคนได้

กองแก้ว เจริญอักษร (2527 : 40-45) ได้รวบรวมข้อมูลจากการอภิปราย
เอกสาร และผลการปฏิบัติงานด้านจริยศึกษาจากการประชุมวิชาการเรื่อง "การศึกษากับ
การพัฒนาคุณภาพชีวิต" เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาคณะครุศาสตร์ 10 กรกฎาคม พ.ศ.
2526 เขียนไว้ในวารสารครุศาสตร์ตอนหนึ่งว่า การสอนจริยศึกษาให้เป็นจริง ใ้ควรต้อง
สอนให้เห็นเหตุเห็นผล เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน สิ่งที่สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ทำได้ ปฏิบัติ
ได้จริง และการสอนต้องทำคนเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาทาง
จริยธรรมด้วยระบบคุณสัญญา อันเป็นระบบที่เป็นการสร้างตัวแบบที่ดีงามที่เริ่มจากการพัฒนา
ตนเอง โดยการให้ผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมหรือการควบคุมตนเอง แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็น
วิธีที่สามารถแก้ปัญหาได้จริง

ในการประชุมสัมมนาเรื่อง "การจัดการศึกษาเพื่อปวงชน" ระหว่างวันที่ 8-9
พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 ผลจากการประชุมสัมมนาได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยคือในการจัดการประณมศึกษาให้มีคุณภาพ ในกลุ่ม
สร้างเสริมลักษณะนิสัยควรตั้ง เกณฑ์ขั้นต่ำของผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม (สำนักงานคณะกรรมการ ประณมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 122)
จะเห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการ ประณมศึกษาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่
เข้าประชุมสัมมนาเห็นว่าควร เน้นการเกิดลักษณะนิสัยที่ดี การมีสุขภาพกายและจิตที่ดีให้
เกิดขึ้นในนักเรียนค่อนข้างมาก

จากหนังสือ "ศีลธรรมกับศาสนาของโลก" กิรติ บุญเจือ (2523 : 103-
108) ได้เสนอว่า การสอนศีลธรรมนั้นควรแก้ในค่านิยมวิธีการ เสนอและเทคนิคการสอน
เช่นสอนด้วยวิธี Learning by doing ก็ใช้อุปกรณ์ทันสมัยในการสอนด้วยภาพยนตร์
ภาพนิ่ง เป็นต้น สำหรับการสอนศีลธรรมกลาง ๆ โดยไม่อ้างอิงถึงศาสนาใดเลยเป็น
การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่มีอันครายอย่างยิ่งในระยะยาว อันครายคือผู้เรียนจะชินอยู่กับ
จริยธรรมที่ไม่มีศาสนาและไม่ต้องพึ่งศาสนา ภายหลังก็จะรู้สึกศาสนาเป็นส่วนเกินของ
สังคม ศรัทธาคือศาสนาก็จะหมดไป เมื่อเราให้ความเสมอภาคทางศาสนา วิธีที่เหมาะสม
ในการสอนให้เหมาะกับสภาพสังคมปัจจุบันคือ สอนศีลธรรมแห่งการประนีประนอม นั่นคือ

ให้หลักจริยธรรมอันเป็นพื้นฐานของศีลธรรมทุกฝ่าย แล้วจึงชี้แจงว่าแต่ละศาสนาอธิบายต่างกันอย่างใด ชี้แจงให้เห็นความลึกซึ้งของแต่ละศาสนา ในเวลาเดียวกันก็จงใจให้เข้าใจว่าแต่ละคนพึงยึดมั่นในศีลธรรมและศาสนาของตน และก็พึงเคารพแนวปฏิบัติของฝ่ายอื่นด้วย ส่วนที่เกี่ยวกับการสอนเรื่องคุณธรรมนั้น เนื่องจากศีลธรรมของแต่ละศาสนา กำหนดชื่อคุณธรรมไว้ฝ่ายละมากมาย ถ้าจะให้ง่ายขึ้นควรเลิกกังวลถึงชื่อคุณธรรม และเลิกให้ความสำคัญแก่การจำแนกและการจกจ่ายชื่อคุณธรรมเหล่านี้เสีย หันมาสนใจการปฏิบัติคุณธรรมแทนการรูนียาม และการสอนศีลธรรมโดยการมีอคติล่วงหน้ากับผู้บริหารอบรม นับเป็นอุปสรรคสำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้การอบรมศีลธรรมไม่สู้ได้ผล

บุญกอบ วิสมิตะนันท์ (2528 : 17-18) มีความเห็นส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกับทฤษฎี บุญเจือ ผลการวิจัยของบุญกอบพบว่าครูที่สอนจริยศึกษามีธรรมจริยาสูงกว่าครูที่สอนวิชาอื่น ๆ และมีวิธีการสั่งสอนศิษย์ถูกหลักมากกว่าครูอื่น ๆ แต่มักจะมีทัศนคติที่ตีค่าศิษย์น้อยกว่าครูประเภทอื่น ผลการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้การสอนจริยศึกษาได้ผลควรมีการพัฒนาทัศนคติที่ดีที่มีต่อศิษย์

ทองเทียน พันธมนาวิน (2527 : 11-17) กล่าวถึงการทดลองพัฒนาจริยธรรมโดยวิธีบูรณาการ เป็นการพัฒนาในหลายด้านทั้งทางค่านิยมปฏิบัติ สุขภาพจิต และประสบการณ์ทางสังคม นอกจากนั้นยังต้องพัฒนาองค์ประกอบของจริยธรรมอีกหลายประการ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่ถูกกล่าวยุติในปัจจุบันคือการปลูกฝังความเชื่อในผลแห่งการกระทำของคน ลักษณะมุ่งอนาคตและความสามารถบังคับควบคุมตน โดยให้ครูทุกฝ่ายในโรงเรียนทั้งที่สอนและไม่สอนเด็กตลอดจนนักการภารโรงในโรงเรียนเข้าใจบทบาทของตนและมีพฤติกรรมสอดคล้องกับการที่จะปลูกฝังความดีให้แก่เด็ก ทั้งนี้โดยสามารถส่งเสริมองค์ประกอบจริยธรรมที่แตกต่างกัน แต่เมื่อนำมารวมกันแบบบูรณาการก็จะเป็นการพัฒนาจริยธรรมในหลายด้านของเด็ก จะเห็นว่าเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนโดยทุกคนร่วมมือกัน

ยุพดี กะจะวงษ์ (2526 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ในอนาคต (พ.ศ. 2534) ตามทรรศนะของนักสังคมวิทยาไทยคือ ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกัน มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นต้น ในปีเดียวกัน ทรนษา ประนอมสกุล (บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่าคุณ

ลักษณะที่พึงประสงค์ที่ควรเน้นแก่นักเรียนคือ ข้อตรง มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการรวมกลุ่ม มีสุขภาพจิตดี ประหยัด เป็นต้น สำหรับ สิริถนอม รัตนะรัต (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยพบว่าในอนาคตคามทรณะ ของผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ไทยเห็นว่าการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถใน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่าง เกียว อาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจมากขึ้น จะต้องพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปด้วย ดังนั้นจากผลงานวิจัยของกลุ่มนี้ จะเห็นว่าแนวโน้มในอนาคตของกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ยังคง เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นและต้อง ปลูกฝัง ให้เกิดขึ้นแก่ เด็กและเยาวชน

บันลือ เกษรเพชร (2527 : 36-38) ได้เสนอบันทึกผลจากการสัมมนาที่ นำสนใจว่า ในกิจกรรมเข้าจังหวะควรใช้เพลงไทยประกอบแทนเพลงสากลให้โรงเรียน เปิดเทปเพลงไทยที่มีเนื้อร้องสอดแทรกจริยธรรมให้เด็กฟังทุกเช้าก่อนเข้าเรียน ส่วน ปรียา จันทร์สิทธิเวช (2523 : 29) เสนอแนะให้บูรณาการวิชาในกลุ่มสร้าง เสริม ลักษณะนิสัยคือ พลศึกษา ศิลปศึกษา และดนตรี-นาฏศิลป์ ในการสอนหรือปลูกฝังคุณธรรม ในเรื่องนี้การารักษ์ อุทัยพยัคฆ์ (2524 : 3) ได้เขียนไว้ในงานวิจัยของเธอว่า จริยศึกษาจะสอนแค่ลำพังย่อมจะไม่บรรลุจุดประสงค์ จริยศึกษาจำเป็นที่จะต้องสอดแทรกไป กับวิชาศิลปศึกษา ดนตรีนาฏศิลป์และพลศึกษา หวิป อภิสีหิ (2521 : 24-27) ก็ได้เสนอ แนวทางการใช้ดนตรีเป็นสื่อปลูกฝังความดี โดยเสนอให้จัดทำเป็นโครงการกระจายเสียง เช่น ให้นักเรียนเป็นโฆษกจัดทำรายการ หากนักเรียนเห็นชอบยกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน โรงเรียน นักเรียนจะประกาศขอความร่วมมือจากกลุ่มนักเรียนด้วยกัน สลับกับการเสนอ รายการเพลง ทั้งนี้เพราะเขาเชื่อว่าดนตรีสามารถเป็นสื่อที่จะประยุกต์ใช้ในการอบรม อุณิสัยของนักเรียนได้ นอกจากนี้ทางกรมวิชาการ ได้จัดทำหนังสือการ์ตูนส่งเสริมคุณธรรม สำหรับแจกโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (มิตรครู 2527 : 34-35) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีการจัดทำสื่อต่าง ๆ สำหรับกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย เช่น ภาพนิ่ง (สไลด์) และเทปโทรทัศน์ เกี่ยวกับหมวดต่าง ๆ ใน กลุ่มนี้เพื่อใช้ประกอบการสอน (ฉวีวรรณ กิรติกร 2527 : 28-29)

เกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้พระราชทานความเห็นไว้ก่อนหนึ่งว่า พลศึกษาเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นเครื่องฝึกปรือให้เด็ก มีสุขภาพดี แต่ถ้ามากเกินไปหรือน้อยเกินไปก็ไม่เกิดประโยชน์ สำหรับโรงเรียนพระตำหนัก

สวนกุหลาบนั้นสถานที่ค่อนข้างจะคับแคบ ทรงเห็นว่าควรจักสอนยิมนาสติกกาย เพราะใช้เนื้อที่ไม่มากนัก และการเล่นยิมนาสติกนั้นร่างกายไต่อกก่าถึงกายทุกส่วน สามารถพัฒนาไปเป็นการเรียนต่อสู้ป้องกันตัวได้ และเป็นรากฐานที่จะเล่นกีฬาอื่น ๆ ต่อไป ทางด้านศิลปศึกษาไ้พระวราชทานความเห็นว่ามิประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนไ้ถ่ายถอดจินตนาการของตนออกมาในรูปที่ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย เป็นการฝึกทักษะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ตลอดจนเป็นการวางรากฐานนิสัยของผู้เรียนให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 : 38-39, 43) ฉะนั้นจะเห็นว่าการนำกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยไปใช้นั้น โรงเรียนสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพโรงเรียนได้ ซึ่งผู้บริหารครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญในขั้นตอนนี้อย่างมาก

ทางการการวัดและประเมินผลนั้น ในปี 2526 กรมวิชาการไ้ทำการสอนวัดคุณภาพมาตรฐานของนักเรียนที่จบหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นรุ่นแรก โดยสุ่มตัวอย่างนักเรียนจากทุกสังกัดทั่วประเทศ ปรากฏว่าประสภารณ์อื่น ๆ (ยกเว้นคณิตศาสตร์คะแนนเฉลี่ยไม่ถึง 50%) ที่คะแนนเฉลี่ยผ่าน 50% คะแนนที่ไ้ก็ไม่จ้กว่าที่นัก (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 2528 : 10) ครั้นปี 2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับกรมวิชาการไ้ร่วมกันทำการประเมินคุณภาพของนักเรียน ในส่วนของการประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยไ้มีความพยายามที่จะวัดผลให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยกล่าวคือ มีการประเมินเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัยในตนเอง ฯลฯ การประเมินทางคานสุขนิสัย และการประเมินทางคานสมรรถภาพทางกาย เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง (สิริพร บุญญานันต์ 2528 : การบรรยาย) ซึ่งจากข้อความส่วนนี้ ทำให้พอพิจารณาไ้ว่าการวัดและประเมินผลในกลุ่มนี้คงมีการพัฒนาต่อไป โดยมีแนวโน้มที่พยายามให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มมากขึ้น

ประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไ้กล่าวถึงในหัวข้อแนวโน้มของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในอนาคต รวมทั้งข้อมูลจากประเด็นต่าง ๆ ในหัวข้ออื่น ๆ ของบทนี้ประกอบกัน ทำให้พิจารณาถึงแนวโน้มในอนาคตของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยไ้ว่าจะไ้ได้รับการเน้นและไ้ความสำคัญต่อไป คานเนื้อหาสาระของกลุ่มนี้คงมีการคานึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมและความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันยิ่งขึ้น การจักกิจกรรมการเรียนการสอนจะไ้รับการ

พัฒนาให้น่าสนใจ โดยมีแนวโน้มการกระตุ้นให้นำวิธีการสอนที่มีการทดลองหรือที่ได้
 แผลพหามาใช้ หลักการบูรณาการจะถูกนำมาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะการบูรณาการ
 หมวดต่าง ๆ ในกลุ่มที่สามารถจูงใจและการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ ทาง
 ด้านสื่อการเรียนการสอนจะมีการพัฒนาสื่อที่น่าสนใจ และนำมาใช้ประกอบการสอน
 เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ด้านการวัดและประเมินผลมีการพัฒนาเพื่อ
 ให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่ม และประการสำคัญแนวโน้มของกลุ่มนี้จะดำเนินสู่แนวทาง
 คึงกล่าวไว้รวดเร็วขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือช่วยเหลือกัน
 ซึ่งกรณีพิเศษภายในโรงเรียนเป็นหนทางหนึ่งที่ทุกฝ่ายเห็นว่าจะมีส่วนช่วยการใช้หลักสูตร
 ก็ขึ้น

อย่างไรก็ดี เราคงต้องยอมรับว่าเพียงการปฏิบัติโดยส่งเสริมกลุ่มสร้างเสริม
 ลักษณะนิสัยภายในสถานศึกษาเท่านั้น คงไม่บังเกิดผลในระยะยาวและสนองเจตนาร
 มณ์ของหลักสูตรได้ บรรยากาศสังคมภายนอกทั่ว ๆ ไปควรได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้อง
 กันด้วย เราทุกคนจึงควรตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือกันตั้งแต่นี้ เพื่อนำสิ่ง
 ที่ดีงามสู่เด็กและเยาวชนของเรา ทั้งนี้ผู้ใหญ่และหน่วยงานสถานต่าง ๆ ควรเป็นแกน
 นำในการปฏิบัติ หากเราร่วมมือกันจริงจึงแล้วแนวโน้มการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยแก่เด็ก
 ไทยเราหรือแนวโน้มของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในอนาคตย่อมเป็นที่น่าพอใจแน่นอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย